

MAGYAR KATALIN

JERIPUSZ

Nemes Anita rajzaival

A MAGYAR NÉPMESÉK
ÉS TOLKIEN VILÁGÁNAK
TALÁLKOZÁSA

MÓRA

MAGYAR KATALIN

JERIPUSZ

MÓRA KÖNYVKIADÓ

Az alapkiadást szerkesztette:
Grabner Mária

Minden jog fenntartva, a kiadvány egészének
vagy bármely részének a kiadó írásos engedélye nélküli
sokszorosítása, másolása, egyéb engedélyköteles felhasználása
– beleértve a kiadvány digitalizálását és ily módon
történő többszörözését, nyilvánossághoz
közvetítését – szigorúan tilos.

A kiadó könyveit kedvezményel
megrendelheti webáruházunkban:
www.mora.hu

© Magyar Katalin, 1987, 2024
Illusztráció © Nemes Anita, 2024
© Móra Könyvkiadó, 1987, 2024

Megszületik a harmadik fiú

A képzelet üveghegyein túl, a fantázia Óperenciás-tengerén innen, a béke napsütötte zöld tartományának a szélén szelídkedett egy falu, amely semmiről sem volt nevezetes. Innen ugyan nem vonultak csatába katonák, s nem tértek vissza mankóra támaszkodva! Nem hetvenkedtek kivénhedt obsitosok gyanús hőstettekkel, miképpen szúrták át az ellenség szívét, s nem kábították messziről jött sarlatánok a falusiak képzeletét semmiféle sötét praktikával. Ebben a faluban, melynek neve Kosánc, az emberek napi derűs dolgaikkal voltak elfoglalva: művelték földjeiket, vadásztak-halásztak, ettek-ittak, daloltak, s miként azt az élet rendje megkívánta, gyerekeket nemzettek.

Náfrádkó Istvánné született Marton Mária, a falu tiszteletben álló nagyzagdánéja éppen harmadik gyermekének világra-jöttét várta, s rettentő mód haragudott hitese urára, mivel az már az ötödik napja nem jött meg a vadászatról.

„Megállj, csavargók csavargója! – dohogott magában, miközben világra kínlódta a fiút. – Megállj, teszek róla, hogy egész életedben eszedbe jusson ez a nap!”

És rendelkezett keményen: a fiút nyomban vigyék keresztvíz alá, és adassék neki a Balambér név.

– Meghibbantál, édes Macám? – szűkölt Leander Rozi, a derűs sógorasszony, akit már a baba jötte előtt két hónappal felkértek a keresztanyaságra. – Miért akarod te ezt a szegény kis jószágot a világ szégyenére tenni?

– Ne siránkozz, Rozi, tedd, amit mondtam! Vidd a fiút, és kereszteltesd Balambérnak! – heveskedett Mária asszony, és akkurátus mozdulatokkal eligazította a feje alatt a párnát.

Pista fia hatéves volt, János meg három. Nekik kimondottan tetszett a dolog, mert az első ámulatból feleszmélve rohantak az udvarra, és ott veszettül ugrándozva kiabálták a frissiben tanult szót: „Balambér, Balambér!”

Pista, a nagyobbik, éretlen örömeiben még hozzá is verselt egy strófát: „Balambér, Balambér, bepisilt az egér...” És hajtogatta volna torkaszakadtáig, ha Rozi ki nem löki alóla a lábát. Pista hirtelenjében lehuppant a földre, és olyan képet vágott, amelyről világosan le lehetett olvasni, hogy meglepte a dolog.

– Ezt azért kaptad, hogy helyrelendüljön az agyad – mondta Rozi, és sebtiben elviharzott az ékes pólyába bugyolált csecsemővel, akinek akkor még fogalma sem volt arról, mi vár rá. Elvitték névtelen, és visszahozták Balambérként.

Hamarosan Mária asszony is fölcsődött első mérgéből, és öklömnyi könnyeket hullajtott a harmadszülött fiú ábrázatára.

– Ó, te szegény gyermek, te szegény kis jószág, téged sem fog jókedvűen szólongatni az a pernahajder apád! – siránkozott keservesen, de aztán mégiscsak megkeményítette a lelkét, és szép csöndesen elkezdett mosolyogni. – Lambér, Balambér, Bérbalamb... – kóstolgatta, forgatta nyelvén a szót, s órákig eltűnődött a dolog velején: miként is kellene tisztelességgel becézni a fiúcskát? Persze nem lobbant fel a fejében semmilyen okos ötlet, úgyhogy maradt továbbra is a maga ásta verem legalján. (Legalábbis lelkileg.)

Másnap délután három óra tájban érkezett meg hites ura a vadászatról. Most is pityókás volt, mint ilyenkor mindig, s mielőtt belökte volna az ajtót, elzengett egy komor nótát

a pitvarban. Rozi baljós ábrázattal hallgatta, de kivárta, amíg befejezi. Tisztességgel meg is kérdezte:

– Befejezte, István?

– Mi van?! – mordult rá az ember.

– Amíg kend űzte a vadat, született egy fia.

– Gyanítottam – hümmögött Náfrádkó István, majd felcsillanó tekintettel megkérdezte: – Aztán mi a neve?

– Majd elmondja azt kendnek a felesége – felelte Rozi kurtán, mivelhoggy szabadulni akart a felelősségtől.

A nagygazda megigazította magán a zakót, és bement a tisztaszobába. Rozi akkor sem lépett volna utána, ha ostorral űzik; behúzott nyakkal görcsösködött a tűzhely körül, várta a fejleményeket. Szemernyi kétsége sem volt afelől, hogy pilanatokon belül elszabadul a pokol.

Két perc sem telt belé, jött vissza Náfrádkó, feje kétszer akkora volt, mint bementekor.

– Szóval Balambér! – pukkadt ki belőle az indulat. – Hát így megcsúfoltatok az én harmadszülött fiamat?! Hát ez a ti asszonyi irgalmatok?! – kiáltotta hevesen, és vette vissza vállára a bekecset meg a szijas táskát. A harag teljesen kijózanította. Olyan erőteljesen tette be maga mögött az ajtót, hogy a vaskilincs a kezében maradt. Bánta is ő! Vitte magával a kocsmába, hogy legyen mivel hadonászni, a két asszony meg az újszülött pedig ott maradtak a kinyithatatlan ajtó mögött másnap kivilágos-kivirradtig.

Valahogy így kezdődött Balambér földi pályafutása: ajtócsapódások, dacok, könnyek és fújtható indulatok közepette. Senki sem gondolta volna még akkortájt, hogy ez a név egyszer még olyan kedves lesz a falubélieknek, mint a tavasz pir-

kadása. Tízéves korában már sejteni lehetett, hogy hét határban nem lesz nála szebb legény. Aranybarna haja hullámokat vetett a fején, és úgy ragyogott ki alóla két világos szeme, mint két csillag.

Dereskóné jobban tudja

Balambér azokban az időkben élt, amikor még napirenden voltak a csodák, és az emberek el sem tudták képzelni, hogyan lehet a világban létezni csodák nélkül. Kosánc, ahol Balambér született, az égig érő hegy lábánál feküdt, s mindössze egyetlen hosszú utcából állt. Egyik oldalánál a nagy hegy emelkedett, másik oldala felől meg szelíd termőföldek húzódtak egészen a Kríta-folyóig. A folyón túl gőzölgött a kék láp, amelyben éjszakánként idegen, borzongató dalokat énekelt a lidérc.

Az égig érő hegyet beláthatatlan idők óta Jeripusznak nevezték az emberek. Dédszüleik hátrahagyott legendáiból úgy tudták, hogy a csúcson, amelyet felhőgyűrű takar a földi halandó tekintete elől, egy jókora vár áll, s abban lakik a gonosz, kinek egy évszázad annyit tesz, mint egy éjszaka, egy évszázad meg annyit, mint egy nappal. „Ha fölmordul a hegy, az azt jelenti, reggeledik odafönn, ébredszik a gonosz” – hajtogatták szájról szájra, apáról fiúra, de azt senki se tudta, mikor telik le Jeripusz fejedelem éjjeli álmának az ideje, csak azt tudták, ha felébred, meggyűlik a bajuk a népeknek.

Az utóbbi tíz évben már lehetett hallani aggodalmas számítgatásokat, gondterhelt jóslatokat. Vegyük például Kerék Sámuel, a hentest, aki Jobba Kálmánék disznótorán, a tizen-

ötödik pohár bor után két nehéz öklét maga elé tette az asztalra, és akkorát sóhajtott, hogy Jobba Kálmánnak elállt a lélegzete.

– Mi van, szomszéd? Tán látások gyötörnek? – kérdezte riadtan, s a többiek is mind odafordították a fejüket.

– Azok – mondta a nagydarab ember, és az összes levegőt kifújta a tüdejéből. Persze csak időlegesen. – Gondoljuk csak végig felelősséggel, mióta élnek nyugalomban a kosánciak! A nagyapámnak mi baja volt? Evett-ivott, aratott. Az apám megint csak gondtalan élte az életet, s lám, én is már átléptem az ötödik évtized határát.

– Mit akarsz ezzel mondani, egykomám? – rimázkodott Jobba Kálmán.

– Hát csak azt, hogy emberi számítások szerint hamarosan ébred a gonosz. Lehet, hogy már az egyik szemit ki is nyitotta – lehelte Kerék Sámuel, és gyorsan leöntötte a torkán a tizenhatodik pohár bort is. Most aztán senki nem tudott mondani semmit. Olyan áttetsző lett a hangulat, mint a felhőtlen, fagyos ég. Náfrádkó István – mert ő is ott volt – eltolta maga elől a tányért, és rosszkedvűen nézett a semmibe.

– Mi szokott olyankor történni, ha Jeripusz fölébred? – törte meg a csendet Náfrádkóné. Érezhető volt, hogy semmiképpen sem szeretné komolyan venni a dolgot. Akinek már öt fia van, az nem szívesen merül bele a félelembe, inkább nevetve elhessenti. Amíg lehet.

– Hogy mi szokott történni? Rengetegféle szerencsétlen dolog. A legnagyobb baj az, hogy olyankor az emberek nem férnek meg egymással. Furtonfurt veszekednek, áskálódnak, s ebből temérdek bánat, fájdalom fakad – mondta Dereskó

Márton, és tenyerével elkezdte nyomkodni a tarkóját, mint ha onnan akarná kiszorítani az emlékezetet.

Dereskóné jobban tudta. Felkönyökölt az asztalra, s egyébként éles hangját kissé megtompítva elkezdte sorolni:

– A dédim mesélte, isten nyugosztalja, hogy pontosan lehet tudni, mikor ébred a gonosz, mert azon a napon eltűnik a falu legszebb lánya. Egyszerűen nyoma vész. Rikolthat utána apja, anyja, feltúrhatják érte a határt, volt, nincs. A dédim azt mondta, hogy amikor ő tízéves gyerek volt, eltűnt a faluból a szép Julián Fatime. Mintha a föld nyelte volna el.

– Mikor volt a dédid tízéves? – kérdezték egyszerre többen.

– Számoljunk csak utána! – buzgólkodott Dereskóné, és mind a tíz ujját maga elé kapta. Addig sodorta őket, amíg kiszámította. Egy évvel ezelőtt halt meg a dédi, százéves korában. Tízéves volt, amikor Julián Fatime eltűnt. Ha a halála óta eltelt egy évet meg a gyerekkori tíz évet levonjuk a százból, akkor...

– Akkor? Na, mondd már! – nógatták a többiek szorongva.

– Nahát megvan! Pontosán kilenc év múlva ébred föl a gonosz – jelentette ki Dereskóné.

Mindenkinek nagy kő esett le a szívéről. Jó volt tudni, hogy a veszély nem áll még itt a küszöb előtt.

Vendel foga megcsikordult

Amint megszomorodott a fák lombja, a nebulók elindultak az öreg iskola felé, amelynek hosszú, barna zsindeyes teteje fölött gesztenyefák őrizték az időt.

Boldizsár tanító a kapuban várta őket, s amint ott össze-
torlódtak, mindjárt kétsoros rendet teremtett közöttük,
hogy tisztos fegyelemmel közelítsék a tantermet. Mert abból
csak egy volt a faluban, s Boldizsár ugyancsak őrizte ősi te-
kintélyét. Szent hely az, ahol a betűvetést és az olvasást meg-
tanulja a nép. Boldizsár erős, mint a szikla, és bölcs, mint a
tenger. Így vélekedtek róla a kosánciak, és büszkén híresz-
telték a nagysánci piacon, hogy hetedhét határban nincsen
párja az ő tanítójuknak. A gyerekek is szerették, bár magasan
fölöttük állónak érezték. Olykor, ha megdicsért közülük va-
lakit, az a valaki nyomban átérezte, hogy az életnek értelme
van. Leggyakrabban Balambér kapott elismerő jó szót tőle.
Egy ízben nehéz kezét is a fiú fejére tette, és olyat mondott,
amit senki sem értett. „Ott a jel a homlokodon, fiam, magas-
ba vivő, hosszú utat fogsz te bejárni még.” A többiek kerek
szemmel néztek egymásra, de nem nevetett senki. Hazafelé
menet – ki meddig tehette – felsorakoztak Balambér mö-
gött, és nagy buzgalommal lépkedtek a nyomában. Csak Izzig
Vendel és Fekete Ince tépték ki magukat a bűvöletből. Ők
a túloldalon lődörögtek a maguk feje után. Elöl Vendel, két
lépéssel mögötte Ince.

Egyszer aztán furcsa dolog történt. A tanórán, amikor Boldi-
zsár éppen a tengerentúli nagy birodalomról beszélt, Vendel
útjára indított egy levelet, amelyet kézzől kézre, egymásnak
adva el kellett juttatni Balambérhoz. A cédula szigorúan ösz-
sze volt hajtva, senki sem láthatta, mi van ráírva.

Balambér zavartan szorította tenyerét a papírra, nem tudta,
mitévő legyen. Minden szó érdekelte, amit Boldizsár kiejtett
a száján, de az is izgatta, mit akarhat Vendel, ez a szögletes,

verekedős mokány, aki még soha életében nem vetett feléje egyetlen barátságos pillantást sem. Nem bírta legyűrni a kíváncsiságát, óvatosan szétnyitotta a levelet. Ez állt benne:

*Tudok egy barlangot a nagy hegy alatt. Ha érdekel,
neked megmutatom. Délután háromkor gyere a nagysánci
útélágazáshoz. Ne hívj magaddal senkit. Egyedül gyere!*

Vendel

Balambért váratlanul érte a dolog, ugrott is egyet az ádámcsutkája. Úgy érezte magát, mint aki meleg szobában ül, s valaki hirtelen rányitja az ajtót. Zúdul be a fény és a hideg. Hamarjában vándorolt visszafelé a válasz Vendelhez. A fecnin csak ennyi állt: *Ott leszek.*

Otthon szórakozottan ült asztalhoz, mintha elfelejtette volna, hogyan kell enni. A kicsik a tekintetükkel követték, miként hömbölygeti ide-oda a galuskát a tányér alján. Pedig Mária asszony izgalmas dolgot közölt. Elmondta, hogy új gazda költözött a faluba.

– Szép, szálás ember – magyarázta, és kezével megformálta a levegőben, hogyan kell elképzelní. – Dereskóné dédanyjának a házat vette meg, és három nap alatt kicseréltette a tetőt. Mert ronda horpadt volt. Hiszen tudjátok, most aztán feszesen áll a tetőgerinc, és valósággal ragyognak rajta a piros cserepek. Érdemes megnézni, én mondom! Nem most, te Pista. Nem most! – intette le a legnagyobb fiút, aki már éppen emelkedett a padról. – Előbb csak edd meg a galuskát!

– Aztán hogy hívják? – kérdezte izgatottan János.

– Ó, nagyon szép névvel áldotta meg az ég! – áradozott az

asszony, és szemét a mennyezetre fordította, mintha oda lenne fölírva, hogy Virág Márton. – Virág Mártonnak. Csak így egyszerűen. És olyan patyolatinget hord a testén, mint akinek ünnep az élet minden napja.

Balambér csak fél füllel hallotta a híradást, de azért fölfogta, hogy nem mindennapi eseményről van szó. Kosáncról általában nem szokás elköltözni, mint ahogy nem szokás ideköltözni sem. Amióta ő a világon van, hasonló nagy esemény nem történt a faluban.

– Gyerekei vannak? – kérdezte.

– Csak egy lánykája. Pici, törekeny, kék szemű. Mintha nem is valóságos volna. Akkorka az egész, mint a Matejka.

A fiúk megütközve összenéztek. Matejka a falu karácsonyi babája, amelyet szentestén odaállítanak az iskola udvarán feldíszített mindenki karácsonyfája alá. Matejkát tizenöt évvel ezelőtt, szomorú kedvében készítette a tanító felesége, mivel neki nem volt gyereke. Rózsaszín selyemruhába öltöztette, lábára ezüstcipellőt húzott, angyalhaját csillagokkal kivarrt koszorúval ékesítette.

– De hát Matejka nem magasabb a kispadnál! – ámuldozott János.

– Jól van, na! Nem kell mindent szó szerint érteni. Persze hogy nagyobb lehet Matejkánál, hiszen már iskolás – legyintett az anyjuk, és végigkapkodta tekintetét az öt fiún. Tüzelt a képük, s a pupillájuk gombostűfejnyire szűkült, mintha vakító fénybe bámulnának. Az asszony nem értett semmit. Csöndben összeszedte a tányérokot, és a kisdézsába rakta valamennyit. Közben azon tűnődött, hogy tán nem kellett volna szólni a dologról.

* * *

Balambér nem is annyira a barlangra volt kíváncsi, sokkal inkább Vendelre, pontosabban mind a kettőre.

„Vajon mi lelte? Ugyan mi szállta meg?” – tépelődött magában, és formás, erős lábát szaporán kapkodta az úton. Valósággal röptette a derűs indulat. Sohasem akarta bevallani magának az igazságot, hogy voltaképpen mindig is bántotta Vendel ellenséges magatartása. Nem tudta megfejteni a nyitját, bár töprengett rajta eleget. „Mégiscsak kedvel engem – szórakoztatta magát a gondolattal –, s ha sikerül összebárátkoznunk, Vendel biztosan megváltozik, mert azon leszek, hogy úgy gondolkodjék majd, és úgy érezzen, mint én.”

Izzig Vendel lelkében viszont egészen másféle indulatok hánytorgtak. Apró, sunyi szeme tele volt bizalmatlansággal. Ő csak azokkal tudott valamiféle kapcsolatot kialakítani, akik feltétel nélkül elfogadták őt vezérnek, és soha nem mondtak ellent. Erő több volt benne, mint a korabéli fiúkban, s ezt fitogtatta is úton-útfélen. Naponta földhöz csapott egy-két gyereket, és öblös nevetéssel szorongatta a torkukat. Egyedül Balambérral nem mert kezdeni, mert róla – bár soha nem verekedett – a gyerekek azt tartották, hogy ő a legerősebb. Nem hitt ebben Vendel úgy istenigazából, de a fiút övező tisztelet mindig visszariasztotta attól, hogy mindenki szeme láttára megmérkőzzék vele.

„Na majd most!” – gondolta elszántan, és kezét ökölbe szorította. Ott állt az útkereszteződésben, rövid nyakát válla közé húzva, lábát terpeszbe vetve. Befelé mosolygott.

Balambér könnyű léptekkel érkezett, és barátságosan köszöntötte:

– Megjöttem hát, amint ígertem. Kíváncsi vagyok a barlangodra.

– Jól mondd, a barlang valóban az enyém, mert én találtam rá – felelte Vendel, és alulról nézett fölfelé. – Csakhogy annak a látását nem adom ám ingyen! Annak ára van.

– Éspedig? – kérdezte Balambér, és árnyék futott át a homlokán.

– Megmérkőzöl velem, s ha én vagyok az erősebb, a szolgálóm leszel. Ha te győzöl, akkor viszont én leszek a szolgálód.

– Nincs szükségem szolgálóra – jelentette ki Balambér rosszkedvűen.

– De nekem van! – lángolt Vendel. – Lebirkózlak, és holnap te viszed a tarisznyám az iskolába. No, nem csak ennyi. Amikor belépünk az osztályterembe, kijelented igaz komolysággal, hogy Izzig Vendel nálam is erősebb. A legerősebb. Értjük egymást?

– Bolond vagy te, Vendel. Én nem kívánom tudni, hogy kettőnk közül melyikünk az erősebb. És szolgálóra sincs szükségem. Mondtam már az imént. Ha ezek után nem mutatod meg a barlangot, abba is belenyugszom, mi több, kijelentem, hogy ilyen áron nem is érdekel.

Vendel foga megcsikordult.

– Gyáva vagy! – kiáltotta. – Nem bírom elviselni, hogy azt higgyék rólad, te vagy az erősebb, amikor nem is vagy az!

– De igen, az vagyok. Erős.

– Még hogy te? Lássuk hát! Bizonyítsd be! – sziszegte Vendel, és mint egy jókora kő, rázuhant Balambérra, aki az ütésről nyomban hanyatt esett. Két öklözést eltűrt, de a harma-

diknál elhagyta a türelme. Hirtelen elkapta Vendel csuklóját, és iszonyú erővel kezdte hátrafelé szorítani, közben derékból emelkedett fölfelé. Vendel meg derékból feszült hátra, egyre közelebb a földhöz. Szeme kimeredt, melle zihálva emelkedett-süllyedt, halántékán kidagadt az ér.

Balambér levegőt sem vett, amíg ellenfelét a földhöz nem szorította, s mindaddig fölötte maradt, erős szorításba bénítva két csuklóját, ameddig az dühösen hánytorgott alatta. Csak akkor engedte el, amikor Vendel teste elernyedett, amikor az utolsó csepp erő is kihunyott benne. Akkor felállt, leporolta a nadrágját, és határozottan kijelentette:

– Most pedig látni akarom a barlangot!

– Menj itt a nagysánci úton nyolcvan lépést, aztán térj le jobbra. A bozótosban találsz egy ösvényt, az egyenesen odavezet a barlang szájához – mondta Vendel rosszkedvűen, és feltápászkodott.

– Te nem jössz?

– Azt mondtad, nem kell neked szolgál, így aztán nem kíséretlek. Megtalálok magad is.

Balambér ezek után már nem szólt semmit. Furcsa tekintettel végigmérte Vendelt, majd sarkon fordult. Ment nyolcvan lépést, befordult jobbra, és eltűnt a bozótosban.

Jócskán összekarcolták az összeboruló tüskés ágak, mire odaért a nagy hegy lábához, s megpillantotta a keskeny hasadékot a sziklán. Olyan volt az egész, mintha egy repedést valamely óriás kéz erőlködve szétfeszített volna, épp csak akkorára, hogy egy földi halandó átférjen rajta. Egy percig sem tétovázott, úgy gondolta, ha már itt van, megnézi, mekkora belül a sötétség.

Át is furakodott a nyíláson, s döbbsen észlelte, hogy a barlang falán egy nagy, ovális kő szivárványos színeket bocsát ki magából, mint egy fantasztikus, sohasem látott lámpás. A tágas kőterem végéből szűk folyosó tartott valamerre, messze be a hegy belsejébe.

„Vagy talán a pokolba?” – ötlött fel a fiúban a gondolat, és összeborzadt. Ha lett volna nála gyertya vagy lámpás, megkockáztatott volna pár lépést a sötétségbe vesző alagútban, így azonban nem merészkedett túl a barlang szivárványos színben derengő fénykörén.

Amikor hunyorogva kilépett a hasadékon, úgy érezte magát, mintha letette volna válláról a hegy súlyát. Karját kitar-
ta, és teleszívta tüdejét levegővel.

Abban a pillanatban rekedt, furcsa hang törte meg a csendet:
– Mit keresel te itt?

Balambér oldalra kapta a fejét, és megpillantotta a kőpadon ücsörgő világcsúf emberkét. Akkora sem volt, mint egy hét-
éves fiúcska, de a feje vén és mókás, mint valami bibircsókos, tél végi krumpli.

– Mit keresel itt?! – mordult rá ismét a csúfság, s mivel a fiú semmit se válaszolt, indulatosan meglengette ujját a levegőben. – Ez titkos hely, ide nem lehet csak úgy beleselkedni!

– Ezt igazán nem tudhattam – nyögte ki végül Balambér, és riadtan hátrált két lépést.

– Ennek a kijáratnak én őrzöm a titkát. Ha rajtam kívül más is tudomást szerez róla, akkor nekem végem.

– Sajnálom, nem akartam rosszat.

– Na persze. Késő bánat. Inkább azt ígérd meg, hogy senkinek sem árulod el, amit láttál.

– De hiszen semmit sem láttam!

– Ne lódíts, onnan jöttél ki! Láttad a derengő kőcsarnokot, és ez nagy baj.

A túskehajú emberke úgy elkeseredett mérgében, hogy Balambér őszintén megsajnálta. Komolyan megígérte, hogy senkinek sem árulja el, hogy itt járt.

– Esküszöl? – enyhült meg az öreg.

– Esküszöm! – mondta a fiú, és közelebb merészkedett. – Kérsz szotyit? – kérdezte, és a zsebéből előkotort néhány napraforgómagot.

– Nincs fogam, nem tudom feltörni – legyintett a vénség, de ezután valahogy nagyobb bizalommal nézett Balambérra. – Régóta őrzöm ezt a bejáratot, és mindig egyedül vagyok. Már azt hittem, elfelejtettem beszélni – mondta, és maga alá húzta kurta lábát.

– Akkor mégiscsak jó, hogy eljöttem ide. Egy kicsit megforgathatod a nyelved.

– Na, csak vigyázz! Belőlem nem szedsz ki semmit. Én ugyan el nem árulom, mi van ott bent a hegy belsejében! Az titok.

– Hát kérdeztem én bármit is?

– Na jó, jó, csak mondom. Meg se próbálj tudakozódni, mert ha én véletlenül elárulnám, hogy milyen nagy fegyverműhely van ott messze bent a hegyben, akkor nekem végem lenne. Arról meg kiváltképpen nem szeretnék egy szót se szólani, hogy egyszer valamikor majd ezen a titkos kijáraton óvakodik ki az ellenség, hogy leigázza a falutokat, s még azon is túl mindent. Az egész Békevölgyet. Mert ez mind titok, és nem szabad beszélnem róla.

- Akkor miért mondod el?
– Mit mondok el? Nem mondok én el semmit. Inkább a nyelvem harapom ketté.
– Jól van – mondta Balambér –, akkor most én elmegyek. Te nem mondtál semmit, én nem hallottam semmit.
– Na, hát erről van szó! – bólintott az apró ember, s mielőtt a fiú illendően elköszönhetett volna, eltűnt a sziklahasadékban.

A gyönyörű Virág Eszter

Olyan nagy lett a feszültség a tanteremben, amikor Boldizsár kézen fogva bevezette az új lányt, hogy befehéredett a levegő. A tanító is tudta, hogy a pillanat nem mindennapi, és úgy is viselkedett. Messziről jött gyereket még nem fújta a keze alá a szél, tanítványait egytől egyig a bölcsőből ismerte. A gyerekek szeme kerek volt és fényes, fejük előrenyomakodott, álluk megfeszült.

Boldizsár megköszörülte a torkát, és ekképpen szólt:

– Gyermekeim! Harminc éve tanítok ebben az iskolában, de most először vezethetek messziről jött idegent közéték. Arra kérlek benneteket, fogadjátok barátsággal és szeretettel Virág Esztert, aki a mai naptól kezdve éppúgy kosárcinak számít, mint bármelyikőtök.

Ezzel odavezette Madár Annához, aki egyedül ült a padban.

– Itt lesz a helyed, ez a lány lesz a padtársad – fejezte be a ceremóniát, és átadta helyét a feleségének, aki évek óta vezette a vasárnap délelőtti szabad foglalkozást.

Úgy vonzotta a gyerekek szemét ezen a délelőttön az új lány, mint a lámpás.

Mária asszony elvétette a dolgot.

Eszter egyáltalán nem volt aprócska, korához képest inkább sudár. Hosszú, vékony nyakán büszkén ékeskedett porcelán-finom feje, amelyet fehérszőke gyűrűs haj borított. Fitos orra körül pár alig észrevehető szeplő, kerek állán apró gödröcske. A gyerekeknek valósággal elzsibbadt a szíve, mivel hozzá fogható szépet még sose láttak. Eszter bezzeg nem nézett se jobbra, se balra, csak előre. Egyetlenegyszer rebbentette sötét szempilláját Anna felé, akinek valósággal elakadt tőle a lélegzete.

Ha valakire ilyen közelről ránéz a szépség, hirtelen rádöbben a maga hétköznapiságára. Pedig Annát senki sem tartotta csúnyának, amíg egyedül ült a padban. Ő sem érezte magát annak, bár sejtette, hogy a mesekönyvekbe beleírt tündéretet nem a hozzá hasonlóról mintázták. Sima barna haja egy copfba fonva lógott a hátán, ovális arca, szelíd barna szeme nem vonzotta, de nem is taszította különösképpen a képzeletet.

Boldizsár dicséretét ő is gyakorta kiérdemelte, mivel a legértelmesebb tanulók egyike volt. Ennek ellenére hangját kevésszer hallatta. Leginkább olyankor tett figyelemre méltó megjegyzést, amikor Vendel valakit püfölt az udvaron. „Miért túritek?” – kérdezte, és szomorúan csóválta a fejét. A többi lány éber vigalommal, fölcukló vihogással figyelte Vendel hetvenkedéseit. Akadt olyan is, aki a feltápaszkodó legyőzöttre rányújtotta a nyelvét. Balambér a lelke mélyén kedvelte Annát, de most neki is szemet szúrt, hogy milyen jelentéktelenné vált Eszter sugárzó szépsége mellett.

Valami szépet kellene játszani, valami vidítóan izgalmasat, s pillanatnyilag ez a legnehezebb feladat a világon. Mert ugye-bár van olyan, aki utál táncolni, mert nem tud. Van, aki unja a kitalálóst, mert nem forog az agya kereke. A Lánc, lánc, eszterlánc kislányoknak való. A tanító feleségének – mert ő töprengett ekképpen – akkora volt a feje, mint a katlan, mégsem tudott elég okos lenni. Pedig minden szempár reája tapadt, mindegyik azt kérdezte kimondatlanul: lesz végre valami, vagy hiába ülünk itten?

Vasárnap délelőtt azért jönnek össze az iskolába a gyerekek, mert játszani, szórakozni akarnak. Tudja ezt Veronika mama pontosan, s meg is van benne az igyekezet, csakhogy ez magában nem ér semmit. Ide-oda pakolgatja a mesekönyveket meg a kézimunkákat az asztalon, úgy tesz, mintha nagy meglepetésre készülne, pedig éppenséggel üres a feje. Ő maga is alaposan meg van lepve. Kínjában mosolyog. Senki sem veszi észre, mi van a mosoly mögött. Bizakodnak erősen, hogy ez egyszer nem fognak kitalálóst játszani, se Lánc, lánc, eszterláncot. Bizakodnak, hogy most talán valami tántorítóan új, nagyszerű dolog következik.

Veronika érzi a feszültséget a levegőben, de most nem tud ellene tenni. Legszívesebben beszélgetne. Miről is? Hajdani ifjúsága fényeiről, mézszínű hajának pompájáról? De sokan megcsodálták! Kezével észrevétlenül megemeli deres kontyát. De hát a gyerekeket ez nem érdekli. Leül az asztalhoz, állát keze fejére helyezi, és tünődve nézi őket. Mindenki feszülten vár, és mindenki nagyon csodálkozik.

„Mi lesz már!” – dohogott magában Fekete Ince, és Vendel tekintetét kereste. Jól jött volna, ha egy pillanatra össze-

villan a szemük. Csakhogy Vendel nem nézett sehova. Se rá, se másra. Két nap óta csak a saját csizmája orrával szemezett. Kizárólagosan. Senki sem tudta, milyen sötét viharok dúlnak a lelkében, amióta Balambér földhöz teremtette.

– Elmehettünk volna Vendellel a láphoz – idegeskedett Ince, és jobb lába úgy ugrált, mintha nélküle akart volna elszaladni valahova.

Veronika mama Incét nézte. Szegény gyerek! Milyen hegyes az álla, s milyen apró, sunyi a szeme! A füle meg eláll, mint két munkára kész légycsapó. Az apja is ilyen rossz arcú. Sosem lehet tudni, mi jár a fejében, azt viszont biztosan lehet tudni, hogy áruját nem a rendes napi áron adja. Mégis megveszik tőle, hiszen ő az egyetlen cserzővarga a faluban. Megveszik tőle a bőrt meg a szőrmét, és viszik Madár Gergelyhez, a szűcshöz, csináljon belőle mellényt vagy kisbundát.

„A szűcs bezzeg kellemes ember” – gondolta Veronika mama, és elmosolyodott. De csak egy pillanatra. Madár Anna szelíd arcán visszakomolyodott a tekintete. A szűcs gyerekei: Madár Ábris és Anna. Jólelkűek, értelmesek. Ábris már húszéves. Két hét múlva megnősül. Anna pedig egy év múlva kikerül az iskolából, akárcsak Ince, Vendel, Balambér, Lamus Palkó, Ostonka Ilon, Virág Eszter...

Virág Eszter. Veronika szeme óvatosan fordult a lány felé, s ahogy az arcába nézett, különös szorongás vett erőt rajta. A kislány rebbenés nélkül állta a tekintetét.

– Eszter, Virág Eszter – mondta hangosan, és többé már nem volt visszaút. Mindenki döbbsen felkapta a fejét. Eszter pedig illedelmesen felállt.

– Kislányom – kezdte Veronika mama –, ahonnan te jöttél,

ott biztosan divatban voltak olyan játékok is, amelyeket mi nem ismerünk. Mondd el, melyik volt számodra a legkedve-
sebb, hadd játsszuk el mi is!

– Én a zálogosat szeretem – jelentette ki a lány gondolko-
dás nélkül, majd így folytatta: – Kiállok oda a katedrára, és
mindenki külön-külön elibém járul. Aki meg tud nevetetni,
az kérhet tőlem valamit, ha viszont nem tud megnevetetni,
teljesítenie kell egy kívánságomat.

– Juhé! – kiáltotta Lamus Palkó, és olyan grimaszt vágott,
hogy mindenki elkezdett kuncogni. Palkó volt az iskola bohó-
ca. Állandóan tréfákon törte a fejét, és igencsak boldog volt,
ha dűltek körülötte a nevetéstől.

– Kezdhetjük – mondta, és két lapátfülével megkavarta maga
körül a levegőt. Ilyet csak ő tudott csinálni, rajta kívül senki.

Veronika mama gondterhelten ráncolta a homlokát, de azért
mosolygott.

– Na jó, próbáljátok meg – sóhajtotta, és odasétált az ab-
lakhoz. Karját összefűzte a mellén, és aggódalmasan figyelte
a nagy színjátékot.

Lamus Palkó két békaugrás után terpeszbe vetette a lábát, és
vadul elkezdte kaparni a levegőt, mintha egy nem létező ma-
gaslatra akarna felmászni. Közben felfújta a képét, és erősen
bandzsított. Mindenki fulladozott a nevetéstől, csak Eszter
arca maradt mozdulatlan. Ezek után Palkó láthatatlan legyek
után kezdett kapkodni, és fülével finoman lapátolt.

Vendelnek nem volt kedve nevetni, de ez más lapra tartozik.
Ő azért pontosan tudta, hogy rendes körülmények között
Palkót nem lehet fapofával kibírni, épp ezért ámulva és elra-
gadtatva nézte a lányt.

– Az angyalát – súgta oda Incének –, ez olyan, mint a kőszikla!

Ince úgy érezte magát, mint akit megcsiklandoztak. Valósággal fölbuggyant benne az öröm, amiért barátja végre megmukkant.

– Nekem mondd? Mint a kőszikla. Csodálatos valóban. Akár a kőszikla – hadarta boldogan.

A Lamus fiú még néhány másodpercig szívóskodott, aztán feladta. Rosszkedvűen odament Eszterhez.

– Te győztél, most akkor kívánj valamit.

– Fogj egy vadgalambot, öld meg, és hozd el nekem a szívét – mondta a lány, és halványan elmosolyodott.

– Azt nem! – tiltakozott Palkó.

– De igen! Meg kell tenned – emelte föl hangját Eszter.

– Mi az, hogy nem? – ugrott fel Vendel. – A játékot elfogadtad, most már nem lehet visszakozni.

– Így igaz, így van – buzgólkodott Ince lelkesen.

A gyerekek Veronika mamára néztek, riadtan és zavarodottan. Döntse el ő. Veronika mama ábrázata körülbelül olyan fehér volt, mint mögötte a fal, és nehezen, sípolva szedte a levegőt.

– De hát Eszter csak tréfál! – nyögte rekedten.

– Ne tessék ilyet mondani, én sohasem tréfálok. Most sem – felelte öntudatosan a lány.

– Na, mi lesz? Indulj már! – mondta Vendel, és az ajtó felé taszította Palkót.

– Hagyd! – ugrott fel Balambér, majd csendesebben hozzátette: – Gondolom, azért annyira nem sürgős. Vagy igen? – kérdezte, és kihívóan Eszterre nézett.

– Igenis sürgős – sziszegte Vendel, mire Balambér mosolygva megjegyezte, hogy nem őt kérdezte.

Eszter pillája először rebbent meg, és alig észrevehető pír futott a homlokára.

– Teljesítenie kell a kívánságom, így kívánja a becsület – mondta makacsul.

– Rendben van. De úgy gondolom, a dolog nincs időhöz kötve. Ráér holnap is, vagy akár holnapután is – mondta Balambér.

A lány szó nélkül a helyére ment, és leült. Nem válaszolt.

Három napba tellett, mire Palkónak sikerült. Fehér se-lyempapíron hozta a szívet, és letette a lány elé a padra.

– Köszönöm – mondta Eszter, azzal becsomagolta, és kidobta az ablakon.

Nem volt ez esemény a falu életében. Akadt persze olyan gyerek, aki szóvá tette otthon a dolgot, de nem sokat kum-mantottak rá a felnőttek. Madár Gergely is csak egy pilla-natra révedt el egy készülő ködmön gallérja fölött. – Nahát! – mondta kurtán, és megcsóválta a fejét.

Ostonka Ilon anyjának is megbillent a kezében a serpenyő, de ezenkívül semmi sem történt. Nem volt idő tépelődni az eseten, mivel Kosánc lakodalomra készült.

Arrafelé a lagzi falut mozdított. Mindenki hivatalos volt, aki csak élt és mozgott. Az iskolatermet kiürítették – ez volt a legnagyobb helyiség a faluban –, és színes papírfüzérekkel, virág alakú lampionokkal díszítették. Madár Ábris oltár elé vezeti Nedes Violát! Az idei évben ez lesz a második hegyenvölgyön vigalom, ahol még a kutyák is betegre zabálhatják magukat.

Régi hagyomány: a menyasszony maga választja ki azt a négy

kosánci kislányt, akik hosszú, könnyű fátylát viszik utána az esküvőn. Violának természetesen voltak elképzelései, és utalásokat is tett rá, miszerint Madár Anna (vőlegénye édeshúga), Ostonka Ilon, Harmath Liza és Módos Juli lesznek a kiválasztottak. Igen ám, de az új lány jelenléte megkavarta az eredeti elképzelést. Az új lakók előtt mindenképpen ki kell mutatni a falu barátságos szándékát. Eszter tehát nem maradhat ki a koszorúslányok sorából. Mi legyen az igazságos döntés?

Ábris adta az ötletet: a négy lány nevét kalapba dobják, s akit kihúznak, az kiesik. Helyébe Virág Eszter kerül. No de hogy éppen Anna, a vőlegény testvérhúga adja át a helyét?! Ezen komolyan elgondolkodtak. Végül maga Anna döntötte el a kérdést.

– El kell fogadni a sors akaratát – mondta könnyedén. – Lesz nekem itthon úgyis elég dolgom, anyám tizennyolcféle süteménnyel bajlódik, elkél mellé a segítség.

Ábris meghatódott húga rendes viselkedésén, és a maga egyetlen módján megsimogatta az arcát. Közben nem szólt semmit, mert ugyan mit lehet erre mondani?

Koszorúslány túllruhában

Virág Eszter leült a tükre elé, és nézte az arcát.

– Hozd ide a koszorúmat, hozd ide mind a kilencet – mondta a nagyanyjának, özvegy Virág Cibolyánénak, akit fián és unokáján kívül a világon semmi nem érdekelt. Szikár, egyenes hátú öregasszony volt, barna hajába egyetlen ősz szál se vegyült, csak a szemét fakította meg az idő.

– Hozom, drágaságom, hozom, gyöngyvirágom, ímhol van, szépségem – döngicsélt a lány körül, s amint az sorba próbálgatta a fejdíszeket, megállíthatatlanul áradozott: – Nincs tenálad szebb lány a földkerekségen, ezt én mondom neked, a nagyanyád, aki azért látott már egyet s mászt letűnt hetven éve alatt.

Amikor aztán az ezüstilliomos koszorút illesztette Eszter a fejére, az öregasszony kuncogva a szája elé kapta a kezét.

– Ha ezt veszed föl, szebb leszel, mint a menyasszony – mondta vidoran.

– Akkor ezt veszem föl. Meg az ezüstoffodros tüllruhámat – jelentette ki Eszter mosolytalanul.

Az öregasszony valósággal szikrázott a buzgalomtól meg a büszkeségtől, amint gyönyörűséges unokáját öltöztette.

– Csak az a gondom, lelkem, ékességem, hogy honnan kerül majd teneked méltó vőlegény... Lesz-e olyan férfiember a világon, aki kiérdemli a te szépségedet? – fújta a szokásos nótát, de most meglehetősen komolynak hatott az aggodalma. – Nemsokára nagylány leszel, és máris itt állunk a teljes bizonytalanságban. Jönnek majd a legények, egymást lökdelik a kapunk előtt, s végül már nem tudunk semmit se kitalálni, amivel elzavarhatjuk őket.

– Ne siránkozz, nagymama, ne aggódj fölöslegesen – torcolta le Eszter, és fölvetett fejjel, teljes díszben elvonult a gyülekezőhelyre.

***

Özvegy Virág Cibolyáné dölyfösen állt a járdán összeszaporo-
dott tömegben, s fakó szemgolyóját óvatosan forgatta jobbra-
balra, észrevétlenül figyelve a tekintetek útját. Elégedetten

nyugtázta magában, hogy az emberek nem a menyasszonyt nézik, hanem a koszorúslányok között pompázó Esztert.

A kosánci lakodalomban a kamasz fiúknak nem jutott semmiféle tisztes szerep. Kedvükre bámuldozhattak, csintalanzkodhattak, lökdösődhetnek a tömegben, fölmászhattak a kerítésre, háztetőre, elbújhattak a templomkert bokrai között. Izzig Vendel izgatottan futott végig az úton, Lamus Palkó az utolsó előtti pillanatban vetődött ki előtte az árok szélére.

– Nézd már, feszegeti a bordáit az ördög – jegyezte meg Kari, és utánairamodott. Palkó se különben.

Vendel nyomában már ott lihegett Ince, előtte meg – láss csodát! – Balambér futott, akár a nyúl. Mondom, előtte, és nem előle. Nem űzött itt senki senkit, csak szabadjára eresztették az indulataikat. Hamarjában elhagyták a lakodalmas menetet, és bevetették magukat a templomkertbe, hogy szemtől szemben lássák a díszes felvonulást. Elsőként Vendel rugózott ki a bokorból, és nyomban gyökeret is vert a lába. Incét és Palkót a hátára sodorta a lendület, s hogy föl ne bukjanak, megkapaszkodtak a vállában. Balambér két lépéssel mögöttük állt, de ő is megkövülve.

– Tyű, a mindenit! – nyögte Kari, és az elkövetkezendő pár másodpercben nem vett levegőt. Esztert bámulták valamenynyien, bámulták egészen addig, míg el nem tűnt a menettel együtt a templomhajóban.

Eszter szépsége csodaszámba ment. Senki sem tudott napirendre térni fölötte.

– Jaj, kedves Virágné szomszédasszony, de gyönyörűséges szépség lesz a maga unokája! – áradozott Dereskóné, és a körülöttük lévő asszonyok is mind egyetértően bólogattak.

